

1. ชื่อเรื่อง นวัตกรรมหมู่บ้านตัวอย่างปลอดขยะลดภาวะโลกร้อน

2. ผู้นำ

2.1 ผู้นำขับเคลื่อนปฏิบัติการชุมชนท้องถิ่น The Action-driven Leader

- (1) นายสมหมาย แก้วมณี นายกตำบลคำแก้ว
- (2) นายทองใบ ทองนาค กำนันตำบลคำแก้ว
- (3) นายหนึ่งบุรุษ ค่อมบุสดี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคำแก้ว
- (4) นายอิฐร์ วรรณ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนเสียด
- (5) นางทิวาภรณ์ ค่อมบุสดี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโนนเค็ง
- (6) ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน

2.2 ผู้นำทรงคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น The Valuable Leader

นายสมหมาย แก้วมณี นายกตำบลคำแก้ว

2.3 สุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น The Top (Ultimate) Leader

นายสมหมาย แก้วมณี นายกตำบลคำแก้ว

3. ที่มาและเส้นทางการพัฒนา

สืบเนื่องจากจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเป็นจังหวัดนาร่องใน 16 จังหวัดของประเทศที่จะต้องมีการจัดการขยะได้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย หรือปริมาณขยะที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย สภาพปัญหาความรุนแรงของปัญหาขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้ทวีความรุนแรงขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนาและความเติบโตทางด้านเทคโนโลยี แต่ในขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาขยะที่ยากแก่การกำจัดและไม่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษและเป็นสาเหตุภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน

การบริหารจัดการขยะมูลฝอย เป็นขั้นตอนวิธีการจัดขยะที่มีประสิทธิภาพที่นิยมใช้ในปัจจุบัน โดยมีการจัดการ 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะและการส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง กลางทาง คือ การจัดทำระบบเก็บขนอย่างมีประสิทธิภาพ และปลายทาง คือ ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยใช้หลักการ 3 ช คือ ใช้น้อย ใช้น้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ 3Rs : Reduce Reuse Recycle หมายถึง การใช้หลักการ 3R มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ แหล่งกำเนิดมูลฝอย ลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้มากที่สุด ก่อนส่งมูลฝอยที่ไม่มีค่าแล้วไปกำจัด อย่างถูกหลักสุขาภิบาล การบริหารจัดการคัดแยกขยะที่ดีทำให้ง่ายต่อการกำจัดมากขึ้น ขยะรีไซเคิลและขยะอินทรีย์เป็นขยะที่กำจัดได้ง่ายที่สุด โดยเฉพาะขยะรีไซเคิลที่สามารถนำไปขายสร้างรายได้และขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกจากครัวเรือนที่สามารถนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพสำหรับใช้ในการเกษตรของประชาชนได้

ตำบลคำแก้วเป็นตำบลที่มีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมากถึง 25 – 36 ตันต่อเดือน วิธีการจัดการตำบลปลอดขยะจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของตำบล ประชาชนในตำบลเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยกันลดปริมาณขยะลงได้ จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแบบบูรณาการ สร้างจิตสำนึก เรียนรู้ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน แก้ไขปัญหาขยะ เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน และไม่ให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต โดยจัดทำโครงการนาร่องหมู่บ้านตัวอย่างปลอดขยะลดภาวะโลกร้อน ก่อนที่จะขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นให้ครอบคลุมทั้งตำบลในอนาคต

4. เป้าหมายในการพัฒนางาน

จัดอบรมการบริหารจัดการขยะบ้านห้วยเนียม หมู่ที่ 10 ตำบลคำแก้ว โดยส่งตัวแทน
ครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 158 คน

5. ลักษณะการบริหารจัดการทุนทางสังคม และกระบวนการในการแก้ปัญหาและพัฒนา

5.1 การใช้ข้อมูล

ข้อมูลความสอดคล้องกับ 6 ชุดกิจกรรมการพัฒนางาน

(1) การพัฒนาศักยภาพโดยการพัฒนาแกนนำ ผู้นำชุมชน อสม. จัดการขยะของแต่ละ
หมู่บ้าน ให้มีทักษะการจัดการขยะ การเลือกซื้อสิ่งของที่ไมสร้างขยะ ใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก การคัด
แยกขยะ ในระดับทั้งครัวเรือน

(2) สนับสนุนการนำขยะที่ใช้ประโยชน์ได้นำกลับ สนับสนุนการแปรรูปขยะเพื่อการเกษตร
เช่น ทำปุ๋ยหมักจากขยะ นำหมักชีวภาพ เป็นต้น

(3) มาตรการทางสังคม กฎระเบียบชุมชนมีเวทีประชาคม เพื่อทำข้อตกลงในการควบคุม
และลดปริมาณขยะ สนับสนุนการควบคุมและลดปริมาณขยะ เช่น การให้ทุกครัวเรือนคัดแยกขยะ

(4) การพัฒนาและนำใช้ ระบบข้อมูล จัดระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลและในชุมชน เช่น
ปริมาณขยะ วิธีการกำจัดขยะ การลดค่าใช้จ่ายจากการจัดการขยะ รายได้จากการแปรรูปขยะ นำใช้ข้อมูล
เพื่อการจัดการขยะ เช่น การจัดทำแผนการจัดการขยะในชุมชน การ จัดสรรงบประมาณ การวิจัย เป็นต้น

(5) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต่อการจัดการดำรงชีวิตโดยชุมชน จัดให้มีแรงจูงใจส่งเสริม
การคัดแยกขยะ เช่น การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ป้าย แสดงจุดทิ้ง/คัดแยกขยะ เป็นต้น จัดหาถังขยะ
ให้เพียงพอต่อการคัดแยกขยะในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน หน่วยงาน องค์กร เป็นต้น สร้างบุคคล ครอบครัว
ชุมชน ต้นแบบในการจัดการขยะ จัดให้มีจุดรับขยะที่ผ่านการคัดแยกขยะในชุมชน เช่น ธนาคารขยะ โรงขยะ
ลาน กิจกรรมในการรับขยะ เป็นต้น มีระบบขนส่งขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล เช่น รถขนขยะที่ได้มาตรฐาน เป็น
ต้น

(6) การจัดตั้งกองทุนและ สวัสดิการที่ สนับสนุนการจัดการขยะของ ชุมชน สวัสดิการที่
สนับสนุนการ จัดตั้งกองทุนขยะเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนของชุมชน เพื่อ สมทบการ
จัดตั้งกองทุนขยะ เช่น ผ้าป่าขยะ เป็นต้น การนำผลกำไรจากกองทุนขยะมาใช้ในเป็นสวัสดิการ เช่น
ทุนการศึกษา ค่ารักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ การมอบเงินเพื่อกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ของ
ชุมชน เป็นต้น การกำหนดระเบียบเงื่อนไขในการใช้กองทุน สวัสดิการเพื่อส่งเสริมการคัดแยกขยะ ใน
ครัวเรือน เช่น ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือต้องนำขยะมาฝากในธนาคารขยะ ครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะจึงจะ
ได้รับสวัสดิการช่วยเหลือ เป็นต้น

5.2 การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการและสมาชิก

ปัญหาขยะของพื้นที่ตำบลคำแก้วเป็นตำบลที่มีปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมากถึง 25 – 36
ตันต่อเดือน วิธีการจัดการตำบลปลอดขยะจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของตำบล โดยเริ่มจากจากการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแบบบูรณา
การ สร้างจิตสำนึก เรียนรู้ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการวางแผน แก้ไขปัญหาขยะ เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน
และไม่ให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต โดยจัดทำโครงการนำร่องหมู่บ้านตัวอย่างปลอดขยะลดภาวะ
โลกร้อน ก่อนที่จะขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นให้ครอบคลุมทั้งตำบลในอนาคต นอกจากนี้จังหวัดบึงกาฬยังเป็น
จังหวัดนำร่องใน 16 จังหวัดของประเทศที่จะต้องมีการจัดการขยะได้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการไม่น้อยกว่า
ร้อยละ 80 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย หรือปริมาณ

ขยะที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย

การพัฒนานวัตกรรมโครงการหมู่บ้านตัวอย่างปลอดขยะลดภาวะโลกร้อน เป็นการสร้างนวัตกรรมในลดปริมาณขยะจากครัวเรือนสู่หมู่บ้าน เป็นนวัตกรรมที่จะช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยหลักการสำคัญคือการ คัดแยกขยะ ปัจจุบัน โดยมีการจัดการ 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะและการส่งเสริมการคัดแยกขยะที่ต้นทาง กลางทาง คือ การจัดทำระบบเก็บขนอย่างมีประสิทธิภาพ และปลายทาง คือ ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยใช้หลักการ 3 ช คือ ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ 3Rs : Reduce Reuse Recycle หมายถึง การใช้หลักการ 3R มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แหล่งกำเนิดมูลฝอย ลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้มากที่สุด ก่อนส่งมูลฝอยที่ไม่มีค่าแล้วไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล การบริหารจัดการคัดแยกขยะที่ดีทำให้ง่ายต่อการกำจัดมากขึ้น ขยะรีไซเคิลและขยะอินทรีย์เป็นขยะที่กำจัดได้ง่ายที่สุด โดยเฉพาะขยะรีไซเคิลที่สามารถนำไปขายสร้างรายได้และขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกจากครัวเรือนที่สามารถนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพสำหรับใช้ในการเกษตรของประชาชนได้ การนำขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษซากพืช ซากสัตว์ นำมาทำเป็นน้ำหมักลงถังพลาสติกที่มีฝาปิด โดยใช้จุลินทรีย์ EM เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาการย่อยสลาย โดยเติมอาหารเชื้อจุลินทรีย์คือกากน้ำตาล นอกจากนี้ขยะชนิดอื่น ๆ ยังคัดแยกออกเพื่อนำไปจำหน่ายเป็นขยะรีไซเคิล เป็นรายได้เข้าครอบครัว มีการใช้ถุงผ้า ตระกร้า ปิ่นโต ในการไปซื้อสิ่งของ เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก

5.3 การจัดการความรู้/การสร้างการเรียนรู้

ความสอดคล้องต่อศักยภาพในการจัดการตนเอง ๗ คุณลักษณะ

- 1) การสร้างการเรียนรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 2) การสร้างกลไกผลักดันทุกระดับโดยหาเจ้าภาพเข้ามาช่วยจัดการในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้ได้ มีการกำหนดการดำเนินการ การติดตามผลการดำเนินงาน ตลอดจนมีการประเมินผลการดำเนินงานในระดับต่างๆ
- 3) การสร้างคนให้ต้องจัดการตนเองด้วยความสามารถทำเป็นและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดการตระหนักถึงการดูแลสุขภาพตนเองโดยชุมชน และเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพเพื่อลดต้นทุนการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน โดยเริ่มการเด็กนักเรียนในชุมชนเอง
- 4) การสร้างการมีส่วนร่วม นวัตกรรมหมู่บ้านตัวอย่างปลอดขยะลดภาวะโลกร้อนจากการร่วมมือกันระหว่าง ผู้นำชุมชน ประชาชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลค่าแก้วมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และช่วยกันขับเคลื่อนดำเนินการ
- 5) การมีข้อตกลงเป้าหมายเพื่อสร้างความยั่งยืน และสร้างความสัมพันธ์แนวราบ อันเกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน เกิดข้อตกลงในกลุ่มสมาชิก
- 6) การจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่นวัตกรรม การสร้างผลิตภัณฑ์สำหรับป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโดยชุมชนเอง และสามารถลดต้นทุนในการดูแลสุขภาพของเด็กนักเรียน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่
- 7) เกิดจากความร่วมมือของ ๔ องค์กรหลักในตำบล มีการทำงานสอดคล้อง เสริมบทบาท มีการต่อยอด และขยายงานเดิม ในระดับบุคคล นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลค่าแก้วยังเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือในการสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานครอบครัวอบอุ่น

5.4 การพัฒนาไกล และการสร้างการมีส่วนร่วม

1.จากการดำเนินงานนวัตกรรม ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในการจัดการขยะในชุมชน เกิดการจัดการขยะในครัวเรือน มีการคัดแยกขยะ มีกิจกรรมต่อยอดจากการคัดแยกขยะ ได้แก่ การทำปุ๋ยหมักจากขยะเปียก มีการนำกลับมาใช้ใหม่ ใช้ซ้ำ เกิดธนาคารขยะในระดับหมู่บ้านที่เปลี่ยนจากเงินออมเป็นกองทุนฅาปนกิจ เพื่อเป็นสวัสดิการให้คนในชุมชน เกิดชุมชนน้อมอง น่ายู่ ลดการเกิดโรคระบาด เช่น โรคไข้เลือดออกในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลคำแก้ว ลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะในตำบล ส่งผลให้เกิดการจัดการขยะอย่างรอบด้าน ชุมชนเกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่มีแนวทางต่อยอดจากการจัดการขยะ เช่น หน้าบ้านน้อมอง โดยการนำกระถางต้นไม้ที่ทำจากยางรถยนต์เก่ามาปลูกพืชผักสวนครัว ถนนสะอาด การดำเนินงานพัฒนาถนนที่เป็นเส้นทางหลักของตำบลให้สะอาดสวยงาม ปลอดภัย มีกระถางต้นไม้ทดแทนถังขยะ คนในหมู่บ้าน ตำบล มีการใส่ใจในเรื่องความสะอาดพื้นที่หน้าบ้านและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นฐานการของจิตอาสา มีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาตำบลต่อไป

2.จัดประชุมหรือแกนนำชุมชน เพื่อขยายผลการดำเนินงานไปในทุกชุมชนในพื้นที่ตำบลตำบลคำแก้ว และดำเนินการบริหารจัดการร่วมกันในทุกหมู่บ้าน โดยประชาสัมพันธ์ให้คนในตำบลทราบ มีการคัดเลือกบุคคลต้นแบบเข้าอบรมการจัดการจัดการขยะ จัดเตรียมเนื้อหาการอบรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ ประสานวิทยากรในการจัดการขยะที่เหมาะสม กำหนดเวลาในการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งได้แก่ มีการนำใช้ข้อมูลขยะในพื้นที่ตำบลให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับทราบสถานการณ์ การปลูกฝังเจตคติในการเป็นบุคคลต้นแบบ การจัดการขยะครัวเรือนให้กับผู้เข้ารับฟัง การให้ความรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขยะ ฝึกปฏิบัติคัดแยกขยะ พร้อมแนวคำถามและแนวคิดในการรีไซเคิลขยะ การฝึกทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะเปียก และการเข้าชมครัวเรือนต้นแบบในการจัดการขยะเพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติจริง ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด มีการทำแผนการจัดการครัวเรือนของแต่ละครัวเรือน เพื่อเป็นเป้าหมายในการดำเนินการ และมีการติดตามผล

5.5 การสร้างการเปลี่ยนแปลง(ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น)

1.การลดปัจจัยเสี่ยงและสร้างปัจจัยเสริมของบุคคลและชุมชน จากการดำเนินงานของนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาขยะในตำบล ส่งผลให้มีทิศทางในการแก้ไขปัญหาที่สะท้อนการพัฒนากระบวนการจัดการระดับตำบล สามารถลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ดังนี้ การเกิดโรคระบาดที่สาเหตุมาจากขยะ เช่น โรคไข้เลือดออก เป็นต้น

2.การลดปัจจัยเสี่ยงและสร้างปัจจัยเสี่ยง จากการดำเนินงานของนวัตกรรม ส่งผลให้มีทิศทางในการแก้ไขปัญหาการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และเป็นการปลูกฝังการใช้ชีวิตแบบมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องในด้านการตอบสนองภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวตูมด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชนและสังคม การวางแผนการส่งเสริม การลงทุนและพาณิชย์ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะในข้อด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม คือ มีการจัดประชุมระดับหมู่บ้าน เพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวคิดร่วมกันในการจัดการปัญหาดังกล่าว นำไปสู่การกำหนดเป็นแผนงานความร่วมมือ และด้านการบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6.การใช้เงินทุนและงบประมาณในการดำเนินงาน

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานจากกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)และงบประมาณ สปสช.องค์การบริหารส่วนตำบลคำแก้ว

7.ความร่วมมือกับทุนทางสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคำแก้ว ผู้นำชุมชน อปพร. ชรบ. อสม. จิตอาสา และ รพ.สต. 3 แห่ง

8. ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วม ได้แก่ ศักยภาพของชุมชน และความเชี่ยวชาญของทุนทางสังคม ความร่วมมือกันและการอาสา การมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชน

9.รูปภาพกิจกรรม

